

Arjen arkki -hanke (S12005)

Loppuraportti

Työryhmä

Ville Virtanen, verkostokoordinaattori, SAKU ry
Susanna Ågren, menetelmäkehittäjä, SAKU ry
Merja Turpeinen, erikoistutkija, TTL
Rita Hintsala, projektipäällikkö, IJKK

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Paremmat arjentaidot ja opintojen kautta töihin -kehittämishojelman hyviä käytäntöjä.....	3
2.1 Opiskelijan hyvinvointi ja osallisuus.....	3
2.2 Nivelvaiheiden tukeminen	6
2.3 Yksilöllisen polun tukeminen.....	7
2.4 Monikulttuurisuus	10
3. IJKK: Hyvinvoiva yhteisöllinen oppimisympäristö.....	12
3.1 Yhteistyömallin luominen osallistavan prosessin kautta.....	12
3.2 Työrukkänen	13
3.3 Teemacafe.....	13
3.4 Alueellinen yhteistyö	13
4. Hankkeesta arjen käytännöksi - tutkimus hyvien käytäntöjen juurtumista edistävästä ja estävästä tekijöistä	14
5. Yhteenveto Arjen arkki -hankkeesta.....	15
6. Johtopäätökset ja suositukset	17

1. Johdanto

Arjen arkki -hankkeessa oli kolme keskeistä tavoitetta

- koordinoitavissa hankkeissa kehitettyjen hyvien käytäntöjen ja toimintamallien kokoaminen ja levittäminen sekä niiden elinkaaren jatkaminen rahoituskauden päättymisen jälkeen
- kuvata terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ottaminen keskeiseksi tehtäväksi ammatillisessa peruskoulutuksessa niin oppilaitoksen tasolla kuin valmisteilla olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämällä monialaisen yhteistyön tasolla
- tutkia mitkä asiat edistävät hyvien käytäntöjen ja toimintamallien juurtumista arjen käytännöiksi ja laatia suositukset rahoittajille ja hanketoimijoille seuraavalle rahoituskaudelle

Lisäksi hankkeen aikana selvitettiin hyvien käytäntöjen ja toimintamallien levittämistoiminnan tukipalvelun tarvetta laajemmin mahdollisena SAKU ry:n perustoimintana.

Hankkeessa koordinoitavista hankkeista, hankkeiden tulosten kokoamisesta ja mallintamisesta sekä sähköisen Arjen arkki -menetelmäpankin kehittämisestä vastasi SAKU ry.

Hyvinvoinnin yhteisöllisen oppimisympäristön mallin ja erityisesti mallin käytäntöön viemisen työvaiheiden ja -tapojen kehittämisestä ja dokumentoinnista vastasi Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus (1.8.2014 alkaen Validia ammattiopisto).

Hankkeesta tehdystä tutkimuksesta ja tutkimuksen tuloksiin perustuvien suositusten ja tarkistuslistojen laatimisesta vastasi Työterveyslaitos.

Arjen arkki -menetelmätori Ankkuri-hankkeen selkokieli-koulutustilaisuudessa.

2. Paremmat arjentaidot ja opintojen kautta töihin - kehittämishojelman hyviä käytäntöjä

Opetushallituksen rahoittamissa Paremmat arjentaidot ja opintojen kautta töihin - kehittämishojelman 27 hankkeessa luotiin yhteensä 129 hyvää käytäntöä, jotka tämän julkaisun kirjoitusvaiheessa on dokumentoitu Arjen arkin sähköiseen menetelmäpankkiin. Tässä luvussa esitellään pääpiirteissään hankkeiden sisältö sekä kuvaus siitä, millaisia käytäntöjä siinä on luotu opiskelijan hyvinvoinnin tueksi. Tarkemmat kuvaukset hyvistä käytännöistä löydät arjenarkki.fi - sivuston menetelmäpankista hakemalla sivustosta kunkin käytännön tai hankkeen nimellä tai avainsanoja hyödyntämällä.

Hankkeet on jaettu tässä julkaisussa neljän eri teeman alle: nivelvaiheiden tukeminen, yksilöllisen polun tukeminen, monikulttuurisuus sekä opiskelijan hyvinvointi ja osallisuus. Teemojen rajat ovat häilyvät, mutta hankkeen sijoittamista kunkin teeman alle voi perustella sillä, mihin kokonaisuuteen hankkeissa luodut käytännöt pääpiirteissään sijoittuvat.

- www.arjenarkki.fi/menetelmapankki

2.1 Opiskelijan hyvinvointi ja osallisuus

Opiskelijan hyvinvointi ja osallisuus -teeman alle on koottu hyviä käytäntöjä, jotka keskittyvät opiskelijan osallisuuden ja hyvinvoinnin sekä oppilaitoksen yhteisöllisyyden ja turvallisuuden lisäämiseen. Näitä käytäntöjä voit hakea menetelmäpankista seuraavilla avainsanoilla: osallistuminen, vaikuttaminen, yhteisöllisyys, opiskelijan hyvinvointi, hyvinvoiva oppilaitos, harrastustoiminta, vapaa-ajantoiminta, asuntolatoiminta, tutortoiminta, oppilaitoksen turvallisuus, opiskelumotivaatio

Amikset asuntoloiden kehittäjinä (S10164)

Hankkeen tavoitteena oli nuorten omaehtoisen toiminnan ja harrastamisen lisääminen toisen asteen ammatillisten oppilaitosten asuntoloissa, aktiivisten nuorten innostaminen tekemään itse sekä yhteisöllisyyden, ja arjenhallinnan tukeminen järjestämällä mielekäästä tekemistä vapaa-ajalle. Hankkeen tuloksena syntyi mm. nuorten omaehtoisen kerhotoiminnan malli (OsClubit) sekä malli nuorten oman toiminnan tukemisesta asuntoloissa, joka sisältää esimerkin kehittämisprojektien toteuttamisesta hyödyntäen BIKVA-arviointimenetelmää ja materiaalin asuntolaohjaajille. Nuorten oman toiminnan kehittämisen malli on tehty tueksi siihen, miten asuntolatoimintaa voisi kehittää nuorten tarpeista lähtien ja innostaen nuoria toimintaan. Mallissa on keskeistä aidot tarpeet sekä opiskelijoiden, asuntolan työntekijöiden ja johdon yhteistyö. Nuori tekee, ohjaaja tukee - asuntolaohjaajan opas sisältää hyviä käytäntöjä ja kokemuksia siitä, miten nuoria voi auttaa ja kannustaa tekemään itse ja toimimaan aktiivisesti asuntolassa.

Hallinnoija: Nuorten akatemia

Hankkeen toteutus: 1.4.2008 - 31.10.2010

Amissäätö (S11662)

Hanke on vielä käynnissä Arjen arkki -hankkeen päättyessä, joten siitä ei ole dokumentoitu vielä kaikkia käytäntöjä menetelmäpankkiin. Hankkeen tavoitteena oli opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen opinnoissa, opiskelijoiden osallistuminen ja osallistaminen. Hankkeen tehtävänä oli luoda yhtenäiset mahdollisuudet eri koulutusalojen ja eri toimipisteiden opiskelijoille osallistua ammattiopiston opintojen kehittämistyöhön, oppimisympäristöjen kehittämiseen ja yhteisöllisyyden edistämiseen. Opiskelijan aktiivipolku aktivoi opiskelijaa oppilaitoksessa, perehdyttämällä opiskelijaa ja mahdollistamalla osallistumisen oppilaitoksen kehittämiseen. Aktiivipolkumalli on opetussuunnitelman yhteisen osan liite. Sisältää opiskelijahallitustoiminnan, tutor-toiminnan, ryhmäedustajuuden, kehittämisen osallistumisen, ammattiosaajan työkykypassin, työpaikkaohjaajaksi valmentautumisen, yhdistystoiminnan. Muut hyvät käytännöt löydet Arjen arkin menetelmäpankista.

Hallinnoija: Espoon seudun koulutuskuntayhtymä OMNIA

Hankkeen toteutus: 1.1.2011 - 30.6.2014

Ammatillisen koulutuksen hyvinvointiverkosto (S10898)

Ammatillisen koulutuksen hyvinvointiverkosto -hankkeen kautta levitettiin hyviä käytäntöjä ja tiedotettiin koulutuksista ja tapahtumista. Tuloksena syntyi ammatillisen koulutuksen hyvinvointiportaali, hyvinvoivan oppimisympäristön malli ja mallin suunnittelun arvioinnin tueksi hyvinvoivan oppimisympäristön tarkistuslista sekä ammatillisen koulutuksen hyvinvointiverkosto. Toisen asteen koulutukseen laaditussa hyvinvoivan oppimisympäristön mallissa on kuvattu koulutuksen järjestäminen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Tarkistuslista koostuu mallin eri osa-alueisiin kohdistuvista väittämistä ja niiden toteutumista mittaavista osoittimista. Se on muokattavissa koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen omaan toimintaan soveltuvaksi. Lisäksi se soveltuu käytettäväksi yksikkökohtaisesta työskentelystä aina kuntayhtymätasolle asti. Ammatillisen koulutuksen hyvinvointiverkoston toiminnan tavoitteena on yhteistyötä tehden edistää opinkelu- ja työhyvinvointia toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa vaikuttamalla yhteiskunnan päättäjiin, tuottamalla materiaalia, kehittämällä menetelmiä ja järjestämällä koulutusta ja ammatillisia vertaiskohtaamisia. Verkostoon kuuluu toimijoita niin koulutuksenjärjestäjien, opetusalan viranomaisten, hyvinvoinnin asiantuntijaorganisaatioiden kuin myös kolmannen sektorin taholta.

Hallinnoija: SAKU ry

Hankkeen toteutus: 1.4.2009 - 31.12.2011

JOOP- projekti -Joustavat oppimisympäristöt (S10228)

Hankkeen tavoitteena oli opiskelija-asuntoloiden vapaa-ajantoiminnan ja harrastepohjaisten kurssien kehittäminen ja toteuttaminen opiskelua tukevana ja opiskeluun kiinnittävänä toimintamuotona. Hankkeen tuloksena syntyi asuntolapassi ja harrastepassi. Hankkeen myötä on kehitetty myös tukipajatoimintaa. Asuntolapassi on asuntolan vapaa-ajantoimintaan kehitetty valinnaisten opintojen osa, jossa opiskelijat keräävät passiin merkintöjä erilaisista asuntolatoimintaan liittyvistä vapaaehtoisista ja pakollisista aktiviteeteista. Harrastepassi taas on opiskelijan omaa harrastustoimintaa tukeva valinnaisten opintojen osa, jossa opiskelija kerää passiin merkintöjä osallistumisistaan ohjattuihin harrastuksiin. Tukipaja ohjaa ja tukee opiskelijoita opintorästien purkamisessa henkilökohtaisesti. Opiskelija tekee suunnitelman tukipajan ohjaajan ja oman opettajansa kanssa opintorästien purkamisesta.

Hallinnoija: Koulutuskeskus Sedu

Hankkeen toteutus: 1.4.2008 - 31.5.2010

Mielen hyvinvointi (S10931) ja Mielen hyvinvointi levittämishanke (S12076)

Mielen hyvinvointi 2009-2012 -projektissa tuotettiin Hyvinvoiva oppilaitos materiaalit sekä -koulutusmalli opiskelijoiden mielen hyvinvoinnin edistämiseen toisella asteella. Lisäksi hankkeessa muodostettiin koordinaattori- ja kouluttajarengas, joka organisoii ja kouluttaa toisen asteen oppilaitosten henkilöstöä mielen hyvinvointiin liittyen. Levittämishankkeen 2012-2013 keskeiset toimenpiteet olivat kansalliset Hyvinvoiva oppilaitos -materiaalin käyttöön ottamista tukevat koulutukset, Hyvinvoiva oppilaitos Workshopien ja Fiilisiltojen järjestäminen, Hyvinvoiva oppilaitos -materiaalin kehittäminen ja kääntäminen ruotsin kielelle sekä vaikuttavuustutkimuksen organisoiminen. Hankkeessa luotu Hyvinvoiva oppilaitos -toimintamalli nojaa mielenterveystaitojen oppimiseen, voimavarojen tunnistamiseen ja vahvistamiseen, yhteisöllisen oppilaitoskulttuurin rakentamiseen ja turvaverkon varmistamiseen. Hyvinvoiva oppilaitos opetus- ja koulutusmateriaalin tavoitteena on vahvistaa toisen asteen oppilaitosten opetus- ja opiskelijahuoltohenkilöstön ja työpaikkaohjaajien ammatillista osaamista mielen hyvinvoinnista voimavarana. Toinen keskeinen ja välillinen tavoite on toisen asteen opiskelijoiden mielen hyvinvoinnin edistäminen.

Hallinnoija: Keskuspuiston ammattiopisto

Hankkeen toteutus (Mielen hyvinvointi): 1.3.2009 - 31.12.2011

Hankkeen toteutus (Mielen hyvinvointi levittämishanke): 1.4.2012 - 31.12.2013

Motivoimaa (S10915)

Motivoimaa-hankkeen tavoitteena oli tunnistaa opiskelijoiden oppimista ja opiskelua haittaavia ongelmia ja tunnistaa keskeyttämiskaavassa olevia opiskelijoita, arvioida ja kuvata tarkemmin heikon opiskelumotivaation tunnusmerkkejä ja seurauksia. Hankkeen tuloksena luotiin motivaatiomittaristo, joka ennakoii opiskelijoiden opintomenestystä. Lisäksi hankkeessa kehitettiin motivoitumisen elementtejä sisältäviä ohjaus- ja interventiomenetelmiä ryhmä- ja yksilökohtaiseen tukeen. Tehostetun tuen ohjausmalli perustuu itseohjautuvuuden ja negatiivisen kehän teorioiden soveltamiseen käytännössä, eli opiskelijoiden tukemiseen. Hankkeen tuotoksena syntyivät myös pedagoginen käsikirja sekä yhteistyössä Polkuja-hankkeen kanssa opettajan vinkkiopas, joka sisältää käytännön vinkkejä riskiopiskelijoiden tunnistamiseksi ja tukemiseksi.

Hallinnoija: Niilo Mäki Instituutti

Hankkeen toteutus: 1.1.2009 - 30.6.2012

Turvallista ryhmää rakentamaan (S11327)

Hankkeen tavoitteena on ollut, että oppilaitoksen henkilöstö ymmärtäisi turvallisen ryhmän merkityksen sekä sen että siihen tulisi panostaa pitkin lukuvuotta ja osaavat näin tukea turvallisen ryhmän rakentamista osana työtään. Hankkeen tuloksena on syntynyt koulutusmalleja niin opetushenkilöstölle kuin tutortoiminnasta vastaaville aikuisille sekä erilaisia materiaaleja näitä tukemaan. Hankkeessa tuotettiin mm. turvallisen ryhmän rakentamista, opiskelijoiden aktiivisuutta ja vertaistukitoimintaa tukevien hyvien käytäntöjen materiaali. Ensimmäiseen osaan on koottu teoriapohjaa aiheesta ja toiseen osaan menetelmiä. Koulutusmateriaali on tarkoitettu kaikille, jotka toimivat ammatillisissa oppilaitoksissa nuorten kanssa. Impulssit taas ovat sähköinen pedagoginen muistutus opetustyössä toimiville henkilöille. Impulssien avulla kerrataan lukukauden aikana turvallisuus-teeman eri osa-alueita. Digitarinoita voidaan käyttää opiskelijoiden kanssa kun käsitellään turvallista ryhmää koskevia aiheita (mm. kiusaaminen) tai kun halutaan tuoda opiskelijoiden ääni henkilöstön tilaisuuksissa. Tutortoiminnasta vastaavien koulutusmalli ja -materiaalin osalta koulutuksessa hyödynnetään toiminnallisia menetelmiä, keskustelua pienryhmissä sekä digitarinoita ja koulutusmateriaalissa taas on vinkkejä tutoropiskelijoiden kanssa käytettäväksi turvallisuusteemaa läpikäydessä.

Hallinnoija: Nuorten Akatemia

Hankkeen toteutus: 1.3.2010 - 31.5.2013

2.2 Nivelvaiheiden tukeminen

Olemme nivelvaiheiden tukeminen -teeman alle jakaneet sellaiset Paremmat arjentaidot -hankkeet, joissa on selkeästi pyritty luomaan hyviä käytäntöjä nivelvaiheiden tukemiseksi. Kannattaa huomioida se, että esimerkiksi monikulttuurisuus-teeman alla olevat hankkeet Samalle Viivalle ja Ankkuri keskittyvät myös nivelvaiheisiin. Nivelvaiheiden tukemiseen liittyviä hankkeita löydät seuraavilla avainsanoilla: nivelvaiheohjaus, nivelvaiheyhteistyö, nivelvaihesiirtymät, työelämään siirtyminen

NITOJA - nivelvaihe, toiminta ja jatko työelämään (S10166)

Nitoja-hankkeessa nivelvaiheen toimintamalliin koottiin nivelvaiheessa käytettävät toimintatavat, jotka hyödyttävät niin oppilaita, huoltajia kuin ammattihenkilöstöäkin. Toimintamallissa Omnian ja Espoon TE-toimiston yhteistyöstä kartoitettiin yhteistyön tilanne sekä kehitettiin tapahtumia ja verkostoyhteistyötä oppilaitoksen ja TE-toimiston välillä. Orientaatiomalliin kuvattiin orientaatiojakso, jonka aikana on tarkoitus perehdyttää uudet opiskelijat koulutusalaan ja oppilaitoksen käytäntöihin. Hankkeen aikana valmisteltiin myös valmistuneiden opiskelijoiden seurantamallia, joka toteutettiin seurantakyselynä. Tämän käytännön tueksi menetelmäpankkiin on kirjattu kehitysideoita. Lisäksi luotiin kaksi koulutusmallia: Nitomo - koulutus- ja verkostoitumispäivämalli sekä valmistuvien ryhmien ryhmänohjaajien koulutusmalli. Nitomo-koulutuksissa järjestettiin yhteisiä päiviä eri koulutusasteiden opetus- ja ohjaushenkilöstölle, joissa käsiteltiin kaikille tärkeitä nivelvaiheen kysymyksiä yhdessä pohtien. Ryhmänohjaajien koulutusmallissa valmistuvien opiskelijoiden ryhmänohjaajille järjestettiin yhteinen koulutuspäivä lukuvuoden alkaessa.

Hallinnoija: Espoon seudun koulutuskuntayhtymä OMNIA

Hankkeen toteutus: 1.4.2008 - 31.12.2010

Opi, viihdy, valmistu -ohjaus- ja tukipalvelujen toimintamalli (S11674)

Opi, viihdy, valmistu -hanke on vielä kesken, joten käytäntöjä tullaan päivittämään vielä. Hankkeen tavoitteena oli opiskelijan opintojen aikaisen ohjauksen, tuen ja hyvinvoinnin toimintamallin luominen. Lisäksi tavoitteena oli nivelvaiheiden kehittäminen niin koulutukseen hakeutumisvaiheessa kuin työllistymisvaiheessakin. Nivelvaiheen opinto-ohjaaja koordinoi nivelvaihetta peruskoulusta toiselle asteelle ja toimii nivelvaiheen yhteyshenkilönä. ENO-tiimiläiset (opinto-ohjaaja, erityisopettaja, nuorisotyöntekijä, kuraattori) tukevat ja ohjaavat opiskelijaa opintojen etenemiseen ja niiden sujumiseen liittyvissä asioissa. VARIA tutuksi -päivillä peruskoulun yhdeksännen luokan opiskelijat voivat tulla täsmätutustumiseen tietyille tutkintoalalle. Jälkiohjauspäivä on tarkoitettu niille nuorille, jotka eivät ole saaneet opiskelupaikkaa (järjestetään heti yhteishaun tulosten julkistuksen jälkeisenä päivänä). Siinä nuoret tulevat Variaan täyttämään lisäopetuksen hakulomakkeen ja keskustelemaan vaihtoehtoista. Lisäksi nuorten huoltajille järjestetään vanhempainiltoja, joissa he voivat kiertää tutkintoaloja ja saavat näin kuvan siitä, mitä opiskelu ammatillisessa oppilaitoksessa on. Löydät muut hyvät käytännöt menetelmäpankista.

Hallinnoija: Vantaan ammattiopisto VARIA

Hankkeen toteutus: 1.1.2011 - 30.6.2014

Osaaminen käyttöön - Työvoimaa uudesta suunnasta (S10205)

Osaaminen käyttöön -hankkeen tavoitteena oli kehittää toimintamalli, jonka kautta pystytään tarjoamaan entistä yksilöllisempää ja tehostetumpaa ohjausta erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille erityisesti liittyen opiskelijoiden työssäoppimisen tukemiseen ja siirtymävaiheeseen koulutuksesta työhön. Hankkeen tuotteena luotiin tehostetun ohjauksen toimintamalli sekä ammatillisiin erityisoppilaitoksiin että yleisiin oppilaitoksiin. Toiselta asteelta työelämään siirtymiseen on luotu tiedonsiirtolomake, johon on koottu tietoja, jotka auttavat opiskelijaa työelämään sijoittumisessa. Lomake on osa opiskelijan HOJKS:ia. TE-toimiston, välityömarkkinoiden sekä työllistymistä tukevien että työtä tarjoavien tahojen kanssa luotiin

verkostoyhteistyömalli. Se mahdollistaa opiskelijoiden hallitun ja tavoitteellisen siirtymisen koulusta eteenpäin joko työelämään, välityömarkkinoille tai kunnallisiin palveluihin. Valmistumisinfo taas antaa opiskelijoille tietoa koulutuksesta työelämään siirtymistä varten.

Hallinnoija: Keskuspuiston ammattiopisto
Hankkeen toteutus: 1.4.2008 - 31.12.2010

Steg för steg (S10932)

Hankkeen tavoitteena oli aktivoida ja käynnistää paikallisia ja alueellisia yhteistyömuotoja eri toimijoiden välille, jotka osallistuvat nuorten syrjäytymisen ja koulunkäynnin keskeyttämisen ehkäisemiseen. Toinen kehitystyön keskeinen tavoite oli järjestää käytännön jaksoja ammattikoulutuksessa nuorille, joilla on laskenut opiskelumotivaatiota, vaikeuksia alavalinnoissa, ovat tehneet väärän alavalinnan tai ovat erityisen tuen tarpeessa. Hankkeessa on luotu saattaenvaihtamalli, joka auttaa kuntia ja muita alueita helpommin hahmottamaan valinnanmahdollisuuksia, joka taas helpottaa nuorten siirtymistä peruskoulusta toiselle asteelle. Saattaenvaihtamalli on verkkopohjainen. Lisäksi hankkeessa luotiin alueellinen yhteistyöverkosto, joka tapaa kaksi kertaa vuodessa keskustellakseen ja tiedottaakseen toisiaan yhteisistä haasteista, kehitystarpeista ja onnistumisista. Tämän hankkeen käytännöt on dokumentoitu tietokantaan ruotsiksi.

Hallinnoija: Yrkesakademin in Österbotten
Hankkeen toteutus: 1.1.2009 - 31.12.2011

2.3 Yksilöllisen polun tukeminen

Yksilöllisen polun tukeminen -teeman alle on liitetty sellaisia hankkeita, joissa pyritään tukemaan opiskelijaa opintojen läpäisyssä ja ehkäisemään keskeyttämistä. Myös käytännöt, joissa on luotu erilaisia polkuja opintojen suorittamiseen, on sijoitettu tämän teeman alle. Yksilöllisen polun tukemiseen liittyviä hankkeita löydät seuraavilla avainsanoilla: opintojen yksilöllistäminen, opintojen suorittaminen, vaihtoehtoiset opiskelumuodot, joustavat opiskelumahdollisuudet, erityisen tuen tarve, työvaltainen opiskelu, opinnollistaminen

Armi - arkiohjauksen malli (S11357)

Hankkeen tavoitteena oli opintojen keskeyttämisten vähentäminen Helsingin kaupungin ammatillisissa oppilaitoksissa, johon pyrittiin kehittämällä opiskelijan opiskeluprosessia opintojen eri vaiheissa tukeva arkiohjauksen malli. Arkiohjauksella saavutettavat hyödyt liittyvät läheisimmin oppilaitoksen/yksikön viihtyisyyden lisäämiseen, opiskelijoiden osallistumisen, osallisuuden ja hyvinvoinnin parantamiseen sekä opiskelijoiden yksilöllisen tuen paranemiseen. Arkiohjaaja luo oppilaitokseen opiskelijoille turvallisuuden tunnetta läsnäolollaan eikä hän edusta oppilaitosta samalla tavalla kuin kuraattori tai opettaja, jolloin hän on helpommin lähestyttävä. Tärkeä osa arkiohjaajan työtä on opiskelijoiden motivoiminen ja tukeminen opiskeluun ja elämään liittyvissä asioissa. Arkiohjaajan työvälineitä ovat esimerkiksi Armikahvila, Väikkäklubi, työnhakuohjaus ja tehtäväverstaas, jossa voi suorittaa rästitehtäviä.

Hallinnoija: Helsingin kaupungin opetusvirasto
Hankkeen toteutus: 1.6.2010 - 31.5.2013

Mun reitti - Toiminta- ja työkykyvalmennuksen kehittäminen ammatillisessa koulutuksessa (S10936)

Mun reitti -hankkeen tuloksena syntyi opiskelijan toiminta- ja työkyvyn yksilö- ja ryhmävalmennusohjelma (MunReitti-valmennusohjelma), jota toteutetaan osana opiskelijan Henkilökohtaista opiskelujen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa (HOJKS). Projektissa on kehitetty toiminta- ja työkykyä vahvistava valmennusohjelma, jonka perustana on hollantilainen dialogiseen ohjaustyöhön pohjautuva voimaantumisen itsearviointimenetelmä. Menetelmän avulla opiskelija pääsee arvioimaan omaa voimaantumisen tasoaan ja valmentautumisen tarvettaan.

Voimaantumisen itsearviointissa opiskelija vastaa sähköisessä muodossa olevaan kysymyskaavakkeeseen, jossa on 60 voimaantumisen kokemusta testaavaa kysymystä. Motivoivan haastattelun menetelmä taas on asiakaskeskeinen, nuoren omista tarpeista ja arvomaailmasta lähtevä ohjausmenetelmä, jonka tavoitteena on vahvistaa nuoren sisäistä motivaatiota ja halua muutokseen. Työn tueksi luotiin myös Mun reitti -valmentajakoulutus, elämönhallintakurssit ja esimerkiksi Mun reitti -reittiopas ja harjoituksia.

Hallinnoija: Ammattiopisto Luovi

Hankkeen toteutus: 1.3.2009 - 30.6.2012

Oma polku (S10200)

Hankkeessa kehitettiin atto-aineiden vaihtoehtoinen malli sekä kehitettiin työvaltaisen koulutuksen malli. Malleja varten opettajat ovat purkaneet opetussuunnitelman työvaltaista koulutusta ajatellen sekä atto-aineet T1-tasolle. Mallien tavoitteena on tukea opiskelijoiden yksilöllisiä polkuja työvaltaisella menetelmällä, jossa ammattiaineet suoritetaan työpaikoilla ja atto-aineet suoritetaan omassa tahdissa itsenäisesti tai lisäohjauksessa. Tehostettu ohjauspalvelu koulutuksesta työelämään -käytännössä työvoimaneuvojan asiantuntijuus, työhallinnon työllistymistä edistävät toimenpiteet ja työhallinnon asiakasrekisterijärjestelmä (Ura) ovat oppilaitoksen opiskelijoiden ja opiskelijahuolto-henkilöstön apuna. Työvaltaisen koulutuksen erityisopetus -toimintamallissa erityisopettaja toimii yhdyshenkilönä työssäoppimispaikan ja työssäoppimisen ohjaajan ja opettajan välillä. Työvaltaisen koulutuksen Koutsi -toimintamallissa taas TE-toimiston työntekijä koutsi toimii opiskelijoiden rinnalla kulkijana ja elämönhallinnan tukena (virastoasioinnit, tukena sovittujen verkostotapaamisten toteutumisessa, mm. herätykset, kuljetukset, mukanaolo).

Hallinnoija: Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä

Hankkeen toteutus: 1.4.2008-31.12.2010

OPEDA - Opiskelijoiden erityisyyden huomiointi ja pedagogisen johtajuuden kehittäminen (S11636)

Hanke on Arjen arkki -hankkeen päättyessä vielä käynnissä, joten sen kaikkia tuloksia ei ole vielä dokumentoitu menetelmäpankkiin. OPEDA-hankkeen tavoitteena oli kehittää ja monipuolistaa perus- ja ammatillisen koulutuksen opetus-, opiskelu- ja ohjausmenetelmiä seudullisen ja moniammatillisen yhteistyön avulla opiskelijan oma erityisyys huomioiden. Lupa kokeilla – Erilaiset tavat toteuttaa opetusta ammatillisella toisella asteella -julkaisuun on koottu kuvauksia siitä, miten opettajat yksin ja yhdessä kollegojen kanssa ovat kehittäneet omaa opetustaan jotta opiskelijat oppisivat ja etenisivät ammatillisissa opinnoissaan ongelmitta. Tiimivastaava-pakan kortit on väline ammatillisten oppilaitosten tiimivastaavien ja -vetäjien työn kehittämiseen. Korttien avulla voi uusi tiimivastaava orientoitua uuteen tehtävään tai kokenut vetäjä piristää oman tiiminsä toimintaa.

Hallinnoija: Turun kaupungin kasvatus ja opetustoimi

Hankkeen toteutus: 1.3.2011 - 31.07.2014

Optimax (S11631)

Optimax-hanke on yhä käynnissä Arjen arkki -hankkeen päättyessä, joten siitä ei ole dokumentoitu kaikkia käytäntöjä menetelmäpankkiin. Hankkeen tavoitteena oli kehittää opiskelijahuoltoa ja – ohjausta tavoitteena vähentää opintojen keskeyttämistä ja edistää kiinnittymistä koulutukseen ja työelämään. Hankkeessa koulutettiin työhönvalmentajia Tuettu työllistyminen -ohjausmallin mukaisesti, joka taas kehitettiin Maxi-opetuksen tueksi. Maxi-opetus on mahdollisuus elämönhallinnan ja arjentaitojen kehittämiseen (pitää sisällä päivärytmin, ajankäytön, vastaanottokyvyn, jne.) sekä myös mahdollisuus aikalisään nuorille, joilla on motivaation puutetta. Maxi-opetus kestää kuusi viikkoa ja räätälöidään opiskelijan tarpeiden perusteella. Maxi-opetuksen ohjaajat perustavat metodinsa Tuettu työllistyminen -ohjausmalliin, joka on viiden askeleen prosessi. Lisäksi Maxiopetus perustuu vapaaehtoisuuteen ja nuoren tietoiseen valintaan. Hankkeen hyvät käytännöt on dokumentoitu menetelmäpankkiin ruotsin kielellä.

Hallinnoija: Optima Samkommun

Hankkeen toteutus: 1.2.2011 - 31.12.2014

Optimera 2 (S10260)

Hankkeen tavoitteena on tehostaa siirtymistä perusopetuksesta toiselle asteelle sekä tukea siirtymistä opiskelusta työelämään ja lisätä oppilaitoksen ja työelämän yhteistyötä opintojen aikana, työnhaussa ja työelämään siirryttäessä. Hankkeessa on luotu Optiman osaamiskeskus, joka on antanut pedagogista ohjausta henkilöille, jotka ohjaavat nuoria, joilla on erityisiä tarpeita opiskelussa, työssäoppimispaikoilla ja työpajoilla. Hankkeessa on myös kehitetty strategia, joka kokoaa Optiman erityisopetuksen koulutuksen portaaksi, jonka ajatuksena on, että jokaisella opiskelijalla on oikeus koulutukseen oikealla tasolla. Lisäksi hankkeessa kehitettiin vaihtoehtoisia työelämään suuntaavia opiskelumuotoja ja -metodeja opinto-ohjaukseen ja opetuksen järjestämiseen sekä kehitettiin myös yhteistyötä työpajojen ja opinto-ohjaajien kanssa. Lisäksi hankkeessa tuotettiin koulutus- ja tiedotusmateriaalia oppilaitoksille ja muille verkoston toimijoille. Hankkeen hyvät käytännöt on dokumentoitu menetelmäpankkiin ruotsin kielellä.

Hallinnoija: Optima Samkommun

Hankkeen toteutus: 1.4.2008 - 31.12.2010

SYKKÄYS (S10248)

SYKKÄYS-hankkeen tavoitteena oli luoda malli, jolla tehostetaan varhaista puuttumista ja ammatillisen kasvun tukemista ja koordinoidaan tehokkaasti syrjäytymisen ehkäisy -työtä. Hankkeen tuloksena syntyi mm. Varhaisen puuttumisen toimintaohjeistus ("Vipuvoimaa toisen asteen toimijoille"), opiskelijoille syksyisin järjestettävät Hyvinvointipäivät ja Pähkäviikko, tukikeskustelujen reseptit, sähköinen HOPS henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman päivittämiseen ja asiakkaan oman toiminnan ohjaukseen sekä kasvatusohjaajan toimenkuva organisaation kehittämistyön sekä sosiaalisen nuorisotyön koordinaattorina. Sykkäys-mallissa kasvatusohjaajan tehtäviin kuuluvat mm. opiskeluvaikeuksiin puuttuminen, tukikeskustelut opiskelijan kanssa, tarvittaessa ohjaaminen muihin tukipalveluihin, verkostoyhteistyö, yhteistyö opiskelijan perheen kanssa, osallistuminen opiskelijahuoltoryhmien toimintaan, "rästiklinikoiden" ohjaaminen, tutor- ja opiskelijakuntatoiminnan tukeminen sekä opiskelijan hyvinvoinnin koordinointi.

Hallinnoija: Raahen koulutuskuntayhtymä

Hankkeen toteutus: 1.4.2008 - 31.12.2010

Vankilaopetusta verkossa (S11367)

Hankkeen tavoite oli kouluttaa vankilaopetuksen parissa työskentelevää opetushenkilöstöä verkkopedagogiikan, vankilaopetuksen ja erityisopiskelijan tarpeitten huomioimiseen verkossa, jotta vankien opiskelumahdollisuudet lisääntyisivät ja tasa-arvoistuisivat muiden opiskelijoitten kanssa. Hankkeessa tarjottiin vankiloiden ja oppilaitosten henkilökunnalle aiheesta koulutusta. Tuloksena syntyi verkossa toteutettava koulutus "Verkko-opetusta vankilassa" joka koostui kolmesta moduulista: verkko-, erityis- ja vankilaopetus. Hankkeen aikana luotiin prosessikuvaus, jolla netin opetuskäyttöön otto vankilassa ohjeistettiin ja vastuutettiin. Hankkeen aikana pilotoitiin netin opetuskäyttöä ensimmäisenä suljetuissa vankiloissa ja pilotointia jatkettiin avovankiloissa laajemminkin. Prosessikuvaus pitää sisällään kuvauksen vankilan netin käyttöönoton vastuista, tekniikoista ja pedagogisista perusteluista. Se perustuu juridiikkaan, tekniikkaan ja pedagogiikkaan. Toteuttamiseen osallistui Otkk, turvallisuudesta vastaavat apulaisjohtajat sekä rikoshallinnon edustaja.

Hallinnoija: Bovallius ammattiopisto

Hankkeen toteutus: 1.8.2010 - 31.12.2013

2.4 Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuus-teeman alla on hankkeita, joiden käytäntöjä voidaan luonnollisesti lukea myös muiden teemojen alle. Olemme kuitenkin halunneet koota erikseen sellaiset hankkeet, joissa selkeästi pyritään monikulttuurisuuden, vähemmistöryhmien ja maahanmuuttajien tukemiseen. Voit näitä hankkeita hakea menetelmäpankista seuraavilla avainsanoilla: maahanmuuttajanuoret, monikulttuurisuus, maahanmuuttajatyö, rasisminvastainen työ, syrjinnän ehkäiseminen

Ankkuri – tuki ammatillisen koulutuksen ja työelämän nivelvaiheisiin (S11638)

Ankkuri-hankkeen kautta luotiin työvaltainen koulutusmalli kesken opintojen työelämään siirtyneiden opiskelijoiden tutkinnon suorittamiseksi. Hankkeen tarkoituksena oli tukea maahanmuuttajien siirtymistä koulutuksesta työelämään kiinnittämällä huomiota ns. induktiovaiheeseen ja luomalla monikulttuurinen mentorointijärjestelmä niin työelämään siirtyvien opiskelijoiden kuin työnantajienkin tueksi. Interkulttuurinen mentorointi on työpaikoilla sovellettava menetelmä, jonka tavoitteena on dialogin keinoin vahvistaa yhteisöllisyyttä siirtämällä hiljaista tietoa työntekijöiden välillä sekä avaamalla työpaikkakulttuuria. Pedagoginen coach on henkilö, joka ohjaa työelämässä olevia, opintonsa keskeyttäneitä opiskelijoita tutkinnon loppuun suorittamiseksi. Pedagoginen coach on opiskeluvälmentaja, joka voi toimia tarpeen mukaan sekä yksittäisten opiskelijoiden että opiskelijaryhmien välmentäjänä. Hanke kehitti työvaltaista opiskelua ja opiskelumenetelmiä pedagogisen välmentäjän ohjaamana.

Hallinnoija: Helsingin Diakoniaopisto

Hankkeen toteutus: 1.4.2011 - 31.5.2013

Maahanmuuttajanuorten VaSkooli (S10202)

Hankkeessa luotiin maahanmuuttajanuorten alueellinen koulutusmalli, jossa eri toimijoiden joustavalla yhteistyöllä ja riittäväillä ohjaus- ja tukitoimilla tuettiin ko. nuorten opiskelua koulutuspolun eri vaiheissa, erityisesti nivelvaiheessa. Hankkeessa luotiin alueellinen maahanmuuttajien valmistavien ja alkeiskielikoulutusten yhteinen hakujärjestelmä sekä kehitettiin nivelvaiheyhteistyötä ja tiedonsiirtoa. Koulutustakuumalliin sisältyy maahanmuuttajanuorten koulutuspolun kuvaus, valmistavien koulutusten yhteinen haku, oppilaitosten yhteinen nivelvaihe- ja tiedonsiirtotiimi (ml. tiedonsiirron lomakkeet, ohjeistukset ja vastuiden määrittäminen, liitteenä), yhtenäiset kielikokeet sekä ohjauksen ja opetuksen uudet käytännöt. Nivelvaihetiimin tehtävänä oli kehittää alueella olevia maahanmuuttajanuorille suunnattuja koulutuksia sekä esimerkiksi tehostaa yhteistyötä päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Hallinnoija: Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi

Hankkeen toteutus: 1.4.2008 - 31.10.2010

MONNI - Monikulttuurisempi koulu (S11042)

Hankkeen tuloksena luotiin menetelmä ja materiaalipaketti oppilaitosten käyttöön sekä koulutus opettajille ja oppilashuollon henkilöstölle. Lisäksi hankkeen aikana luotiin rasisminvastainen työverkosto projektin toiminta-alueelle (Helsinki, Lahti, Kotka ja Kouvola). Hankkeessa luotu materiaali on ryhmienvälisiä ystävyyssuhteita käsittelevä oppituntikonkaisuus, joka perustuu suomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten ystävyyssuhteisiin. Rasisminvastainen työverkosto on ollut mukana menetelmän suunnittelutyössä kommentoimassa työtä sekä mukana menetelmän toteutuksessa ja juurruttamisessa.

Hallinnoija: Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia

Hankkeen toteutus: 1.1.2009 - 31.8.2012

Parempaan alkuun (S10916)

Hankkeen tavoitteena oli luoda malli, joka paneutuu maahanmuuttajanuorten vastaanottamiseen ammatilliseen koulutukseen, maahanmuuttajille suunnattujen tuki- ja ohjauskeinojen kehittämiseen sekä alueyhteistyön ja verkostoitumisen kehittämiseen. Mallissa keskitytään

koulutukseen ja työelämään ohjaamiseen tutustuttamisen keinoin (ns. tutustujan polku). Tutustujan polku on tarkoitettu maahanmuuttajanuoren ammatilliseen koulutukseen tutustumiseen. Sen tavoitteena on antaa nuorelle mahdollisimman realistinen kuva siitä, mitä ammatillinen opiskelu tarkoittaa. Lisäksi hankkeessa on luotu materiaalia seutukunnan organisaatioiden tarpeisiin sekä henkilöstökoulutusmalli monikulttuuriseen työhön ja toimintaympäristöön.

Hallinnoija: Sastamalan koulutuskuntayhtymä

Hankkeen toteutus: 1.1.2009 - 31.12.2012

Roti 2 (S10165)

Roti 2 -hankkeen tavoitteena oli lisätä nuoren elämänhallintaa ja arkielämän taitoja ja näin ehkäistä syrjäytymiskierteen alkua, lisätä romanivanhempien kasvatustietoisuutta ja rohkeutta osallistua lastensa koulunkäyntiin sekä vahvistaa nuoren työllistymiseen ja koulutukseen liittyvien verkostojen yhteistyötä. Käytännössä toiminta on siis ollut aiemmin keskenjääneiden peruskouluopintojen loppuunsaattamista, jatkokoulutusvaihtoehtojen suunnittelua ja koulutukseen hakemisen tukemista. Nuorille tehtiin elämänpolkuuunnitelma, joka on realistinen suunnitelma työelämän ja koulutuksen suhteen. Hankkeessa muodostettiin nuorelle tukiverkosto, joka toimii yhteistyössä nuoren ja hänen vanhempiensa kanssa. Nuorista muodostettiin paikallisia pienryhmiä, joissa nuoret saivat vertaistukea toisiltaan sekä tietoutta työllistymiseen ja elämänhallintaan liittyvistä asioista. Jokaisella ryhmällä oli oma tukihenkilönsä, joka toimi keskusteluryhmien vetäjänä ja ohjaa yksittäisiä nuoria ja perheitä. Hankkeessa toimi 6-8 tukihenkilöä, joista osa oli romanitaustaisia.

Hallinnoija: KEUDA – Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä

Hankkeen toteutus: 1.4.2008 - 31.12.2010

Samalle viivalle - monikulttuuriset nuoret paremmin eväin työelämään (S11632)

Hanke on vielä käynnissä Arjen arkki -hankkeen päättyessä, joten siitä ei ole vielä päivitetty kaikkia hyviä käytäntöjä menetelmäpankkiin. Hankkeessa keskityttiin tuottamaan toimintatapoja ja malleja, jotka helpottavat monikulttuuristen nuorten työelämään tutustumista ja tätä kautta uravalintaa. Yhteistyössä koulujen ja yritysten kanssa kehitettiin mm. yritysvierailuja ja TET-jaksoja, jotka vastaavat sekä nuorten että koulujen ja yritysten tarpeisiin. Materiaaleista ja menetelmistä toimii esimerkkinä vaikkapa Kaikki irti TET:istä -käytäntö, jossa ajatuksena on se, että (maahanmuuttaja)nuoret pääsisivät paremmin TET-paikkaan kiinni sekä TET-ohjaajien sitouttaminen nuoren ohjaamiseen ja tukemiseen. Malli on rakennettu TET-viikon pituiseksi, jossa joka päivälle on oma tehtävä. Ammattiesittelyvideoissa nuoret kertovat videoilla omista kokemuksistaan ja antavat vinkkejä muille maahanmuuttajataustaisille nuorille siitä, millaista opiskelu Suomessa on. Selkokielineen opas koulutuksesta ja työelämästä on suunnattu tueksi koulutus- ja uravalintaansa tekeville yläkouluikäisille nuorille. Julkaisu on selkokielineen ja Selkokeskus on myöntänyt sille selkologon käyttöoikeuden.

Hallinnoija: Taloudellinen tiedotustoimisto

Hankkeen toteutus: 1.1.2011 - 30.6.2014

3. IJKK: Hyvinvoiva yhteisöllinen oppimisympäristö

Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksen osuus hankkeessa oli kehittää hyvinvoivaa oppimisympäristöä siten, että palvelut valmistaudutaan järjestämään hankkeen aikana valmistellun ja hyväksytyyn uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti. Opiskeluhoitosuunnitelman ja opetussuunnitelman sisällön rakentamisen yhteistyötä tehtiin alueen oppilaitosten opiskelijahuollon johdon ja kuntien sivistystoimien johtavien viranhaltijoiden kanssa. Alueellinen oppilas- ja opiskelijahuollon kehittämisseminaari toteutettiin 31.10.2013. Seminaariin osallistui Kuuma-kuntien kuntapäätäjät, ammatillisten oppilaitosten opiskeluhoitoa ja työntekijöitä sekä peruskoulujen ja lukioiden oppilashuollon johtoa ja työntekijöitä. Seminaaria pohjustettiin verkkotyöskentelynä toteutettujen osallistavien yhteistyöpalaverien avulla.

Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksen moniammatillisen opiskeluhoitoa tiimirakenteen uudistus valmistettiin 2013 kevätlukukauden aikana ja otettiin käyttöön syyslukukaudella. Haastattelujen ja kartoitusten tuloksista laadittua yhteenvetoa käsiteltiin henkilöstön kehittämistyöpajoissa ja hyödynnettiin moniammatillisen ja yhteisöllisen kehittämistyön pohjana. Yksilökohtaisen ja yhteisöllisen opiskeluhoitoa kehittämisen prosessia toteutettiin tiiviin osallistavan työskentelyn avulla. Moniammatillisen kehittämistyöryhmän, työrukkasen, tapaamisia toteutettiin neljä kertaa ja koulutusalojen opetushenkilöstön ja opiskelijahuollon henkilöstön teemacafeita toteutettiin kaksi kertaa. Pedagoginen johtoryhmä käynnistettiin syksyllä 2013. Se on edistänyt hankkeen tulosten ja hankkeessa tuotetun aineiston toimeenpanoa osana talon sisäistä kehittämistoimintaa.

3.1 Yhteistyömallin luominen osallistavan prosessin kautta

Invalidiliiton Järvenpään Koulutuskeskus kehitti omassa osuudessaan työmenetelmän yhteisöllisen ja yksilökohtaisen toimintatavan ja moniammatillisen opiskeluhoitoa rakenteen mallintamiseen. Menetelmä on osallistava ja se jakautuu kuuteen eri vaiheeseen. Nämä vaiheet toteutettiin hankkeessa erilaisina työpajoina.

Työn lähtökohtana oli hyvinvoivan oppimisympäristön tarkistuslistan avulla tehty kartoitus opiskelijoille, henkilöstölle ja johdolle. Hyvinvoivaa oppimisympäristöä lähdettiin luomaan osallistavan yhteisöllisen prosessin kautta. Työrukkasiin kuului moniammatillinen kehittämistyöryhmä ja teemacafeissa mukana olivat kaikkien koulutusalojen ja opiskelijahuollon työntekijät. Pienemmissä työrukkasissa työstettiin ajatuksia, joita käsiteltiin edelleen isommissa teemacafeissa, joihin osallistui koko oppilaitoksen henkilöstöä. Tällä keinoin saatiin moniammatillinen tiimi eri työtehtävistä ja tutkintoaloista osallistumaan ja pohtimaan oppilaitoksen hyvinvointia yhteisöllisestä ja yksilöllisestä näkökulmasta.

Näiden ajatusten perusteella työstettiin kuvaukset

- moniammatillisen tuen prosessista
- pedagogisen tuen ja ohjauksen kuvaus ryhmätilanteissa
- näkemys yksilöllisen ohjauksen painopisteistä
- sisäisen ja ulkoisen verkostokartasta

Tämän prosessin perusteella päivitettiin opetussuunnitelman yhteinen osa ja kirjattiin ohjauksen suunnitelma oppilaitoksen hyvinvoivan oppimisympäristön tukemiseksi.

3.2 Työrukkanen

Työrukkasen työryhmän ensimmäinen tapaaminen oli moniammatillinen yhteistyöpaja, jossa luotiin pohja yhteisölliselle kehittämistyölle. Tavoitteena oli herättää innostus yhteisöllisen työskentelyn tarjoamiin mahdollisuuksiin. Keskustelun pohjustuksena esiteltiin uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain ehdotuksessa oleva kuvaus yhteisöllisestä opiskeluhuollosta. Yhdessä pohtien koottiin ajatuksia ja kokemuksia yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamisesta arkityön tasolla. Tuloksena syntyi yhteinen käsitys yhteisöllisestä opiskeluhuollosta.

Toisen työpajan tavoitteena oli koota ideoita ja käytössä olevia menetelmiä opiskelijan kohtaamiseen ja ohjaamiseen yksilönä ja ryhmässä. Toisessa työrukkaspajassa luotiin ryhmittäin ns. case-oppilas, ajatus siitä, millaisia opiskelijoita työssä tullaan kohtaamaan, millaisia ohjaustarpeita heillä saattaa olla ja miten heitä ohjataan. Tuloksena syntyi kooste opiskelijan ohjaamisesta ja tuesta yksilöllisesti ja yhteisöllisesti. Työrukkasessa käyty keskustelu oli pohjustus sille, mistä puhutaan teemacafessa.

Kolmannen työpajan tavoitteena oli pohjustaa tulevan teemacafen yhteisöllistä työskentelyä. Työryhmät kokosivat oppilaitoksen eri ammattiryhmien tehtäviä prosessikuvauksena opiskelijan opintojen eri vaiheissa. Työskentely toteutettiin kolmessa työryhmässä, jotka koottiin eri ammattialojen edustajista. Tuotoksesta jäsennettiin kokonaiskooste eri ammattialojen ohjaustehtävistä opiskelijan opintojen eri vaiheissa.

3.3 Teemacafe

Ensimmäisen teemacafen tavoitteena on laajentaa työrukkasen työpajan työskentelyä eri koulutusalojen opetuksen ja ohjauksen arkeen. Työrukkanen työryhmän jäsenet ovat jalkautuneet omien koulutusalojensa tiimien työryhmien jäseneksi ja hyödyntävät työskentelyssä edellisen työpajan työskentelyn kokemuksia. Tapaamisessa halutaan koota laajemmin ideoita ja käytössä olevia menetelmiä opiskelijan kohtaamiseen ja ohjaamiseen yksilönä ja ryhmässä.

Toisen teemacafetapaamisen tavoitteena on pohtia yhteisöllisesti toteutettavaa moniammatillista työtä ja yhteistyötä opiskelijan opintopolun aikana. Opintopolku on jaettu viiteen eri vaiheeseen, jotka on merkitty väreillä. Jokainen koulutusalan ryhmä valitsee oman alueensa, johon pohtii vastauksia annettuihin kysymyksiin (tulevaisuusmuistelu). Työrukkasen jäsenet ovat jalkautuneet omien koulutusalojensa tiimien työryhmien jäseneksi ja hyödyntävät työskentelyssä oman työtiiminsä arkikokemuksia. Tulevaisuusmuistelu lähtee siitä ajatuksesta, että työvaiheen kehittämisestä on kulunut vuosi ja moniammatillinen työ sujuu erittäin hyvin. Tuotoksista jäsennetään kokonaisuus, jossa kuvataan yhteisöllisen ja moniammatillisen yhteistyön ihannekuvaus opiskelijan koko opintopolun ajalta.

3.4 Alueellinen yhteistyö

Alueellisen yhteistyön tavoitteena oli alueellisen yhteistyön käynnistäminen ja oppilas- ja opiskelijahuoltolain uudistukseen yhdessä valmistautuminen. Tarkoituksena on virittää keskustelua ja vuorovaikutusta kuntien ja koulutuksen järjestäjien johdon ja työntekijöiden välillä alueellisen yhteistyön mahdollisuuksista ja koota työvälineitä alueellisen seminaarin toteutukseen. Keskustelu toteutetaan verkkotyökalun avulla niin, että kukin toimijataho käsittelee aihetta omissa vakiintuneissa työryhmäpalavereissaan.

Alueellisen seminaarin tavoitteena oli koota kuntien ja koulutuksen järjestäjien johtoa ja työntekijöitä keskustelemaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain uudistuksen mukanaan tuomasta veloitteesta toteuttaa opiskeluhuoltoa moniammatillisesti. Lisäksi tavoiteltiin alueellista toimintamallia ja yhteistyötä.

Alueellisen yhteistyön jatkotyöstämisen tavoitteena taas oli jatkaa alueellista yhteistyötä oppimisympäristöjen hyvinvoinnin kehittämistyössä. Alueellisen seminaarin tuotoksista koottiin ehdotuksia oppilas- ja opiskelijahuoltotyön kehittämisen jatkotyöskentelyä varten. Verkkokeskustelun avulla koottiin eri hallinnonalojen kokouksissa tärkeimmät asiat alueellisen yhteistyön jatkotyöskentelyyn. Keskustelu toteutettiin verkkotyökalun avulla niin, että kukin toimijataho käsitteli aihetta omissa vakiintuneissa työryhmäpalaverissaan. Verkkotyökalun kommenttien ja äänestyksen tuotoksista tehtiin ehdotus alueellisen yhteistyön jatkotyöstämisen periaatteista ja suunnittelun resursoinnista.

- Yhteisöllinen hyvinvoiva oppimisympäristö ja Opiskelijan hyvinvointipalvelujen alueellinen yhteistyö -julkaisut löytyvät Arjen arkki -sivuilta hyvinvointikirjastosta www.arjenarkki.fi/hyvinvointia/hyvinvointikirjasto

4. Hankkeesta arjen käytännöksi - tutkimus hyvien käytäntöjen juurtumista edistävistä ja estävistä tekijöistä.

Arjen arkki –hankkeessa toteutetussa arviointitutkimuksessa selvitettiin Paremmat arjen taidot eli PAT-hankkeissa kehitettyjen hyvien käytäntöjen, toimintamallien ja materiaalien, juurtumista ammatillisen koulutuksen oppilaitosten arkeen.

Arvioinnissa selvitettiin hankkeissa kehitettyjen uusien tuotteiden juurtumista oppilaitoksiin hankeprosessin ja eri toimijoiden ja toimijatahojen näkökulmasta. Arviointia ohjasi kysymys siitä mitkä tai millaiset hankkeet onnistuvat juurruttamisessa ja millaiset eivät. Tätä selvitettiin erittelemällä mitkä tekijät ehkäisevät ja mitkä edistävät uusien tuotteiden käyttöönottoa ja juurtumista ja miten eri hanketoimijat näkevät onnistumiset ja ei niin onnistuneet puolet hankkeissa.

Arvioinnin tulosten perusteella hankkeiden kehittämien tuotteiden vakiintumista käytännön toimintaan edistävät

- Onnistunut kehittämishanke, jonka piirteitä ovat selkeä tavoite ja oppilaitoksessa olemassa oleva kehittämistarve, hyvät hankeresurssit (aika, raha, ihmiset, muut aineelliset resurssit), jatkuva hanketoiminnan arviointi ja palautteen hyödyntäminen, hyvät tuotteet, riittävät kohderyhmälähtöiset juurruttamistoimenpiteet, onnistumisista muodostuva myönteinen noste ja hyvä maine
- Uuden tuotteen tärkeät ominaisuudet kohde- ja sidosryhmille, kuten tuotteen hyödyllisyys, kohderyhmän tarpeisiin vastaaminen, käyttöönoton helppous, taloudellisuus, muokattavuus, siirrettävyys, saatavuus, uudenaikaisuus, vakuuttavuus, tunnettavuus, kehittäjien osallisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys ja oppilaitoksen strategian toteuttaminen
- Organisaation ominaisuudet ja toiminta, kuten hyvät resurssit, hankkeen onnistumista tukevat toimintakäytännöt ja kulttuuri sekä johdon tuki hankkeelle
- Kohde- ja sidosryhmien osallistuminen ja sitoutuminen hankkeeseen sekä hankkeen toimintaympäristön tuki hankkeelle, joihin vaikuttavat oikeiden verkostokumppanuuksien löytäminen ja verkostoyhteistyön toimivuus, oppilaitoksen paikalliset ja alueelliset erityispiirteet ja sidosryhmien toiminta sekä yhteiskunnallinen ohjaus

Hankekäytännöillä voidaan edistää uusien tuotteiden juurtumista

- siirtämällä hanketoiminnan painopistettä tuotekehittelyn ensisijaisuudesta tuotteen levittämiseen ja juurruttamiseen sekä hankkeen vaikuttavuuden varmistamiseen
- resursoimalla kohde- ja sidosryhmien sekä verkostokumppanien osallistamiseen ja yhteiskehittämiseen tuotekehittelyssä ja muussa hanketoiminnassa
- toteuttamalla hanketta kohderyhmälähtöisesti ja joustavasti, tarvittaessa suunnitelmaa muuttaen
- varmistamalla tuotteiden hyödyllisyys, toimivuus ja saatavuus ennen levittämistä
- hyödyntämällä prosessiarviointilla saatua palautetta hankkeen ohjauksessa suunnitelmallisesti koko hankkeen ajan
- pitämällä hanketoimijoina itse huolta omasta osaamisesta ja jaksamisesta

Rahoittajan toimesta voidaan tukea hankkeiden tuloksellisuutta ja hyvien käytäntöjen leviämistä valtakunnallisesti

- kehittämällä hankkeiden suunnittelu-, raportointi ja arviointikäytäntöjä tukemaan innovaatioprosessia
- koordinoimalla hankkeita sekä arvioimalla ja levittämällä systemaattisesti kehitettyjä tuotteita

Arvioinnin tulosten pohjalta laadittiin suositukset rahoittajille sekä hankkeiden toteuttajille hankkeiden tulosten juurruttamisen ja levittämisen tehostamiseksi. Lisäksi Ammatillisten oppilaitosten johdon käyttöön laadittiin tarkistuslista kehittämistyön onnistuneisuuden arvioimiseen sekä tarkistuslista hanketoimijoiden perehdyttämiseen.

- Hankkeesta arjen käytännöksi -tutkimusraportti sekä suositukset ja tarkistuslistat löytyvät Arjen arkki -sivujen hyvinvointikirjastosta:
www.arjenarkki.fi/hyvinvointia/hyvinvointikirjasto

5. Yhteenveto Arjen arkki -hankkeesta

Arjen arkki -hankkeessa kehitettiin edelleen aikaisemmissa hankkeissa luotuja toimintamalleja ja verkostoja. Koordinoinnin piiriin kuuluneiden hankkeiden uudet hyvät käytännöt ja toimintatavat mallinnettiin ja vietiin sähköiseen tietokantaan hyödynnettäväksi edelleen seuraavalla rakennerahastokaudella ja opetushallituksen valtionapu-hankkeissa.

Hanketoiminnan koordinoitiin, tulosten kokoamiseen, mallintamiseen ja arviointiin sekä hyvien käytäntöjen levittämiseen perustuva palvelukokonaisuus juurrutettiin osaksi SAKU ry:n perustoimintaa.

Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksen pilotoimat ja dokumentoimat opetuksen, ohjauksen ja opiskeluhuollon monialaisen ja -ammatillisen yhteistyön prosessit ja työmenetelmät ovat erinomaisia käytännön malleja uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisen opiskeluhuollon toteuttamisessa.

Työterveyslaitoksen tutkimuksen tulokset eivät ole hankkeiden toteuttajille ja niitä arvioineille mitään yllätyksiä. Tulokset vahvistavat niitä käsityksiä, joita hanketoiminnan vahvuuksista ja heikkouksista on jo aikaisemminkin havainnointu. Tutkimustyössä ei kuitenkaan tyydytty asetettuihin tutkimuskysymyksiin vastaamiseen, vaan tulosten perusteella laadittiin uutta rahoituskautta ajatellen suosituksia ja tarkistuslitojen muotoon puettuja työkaluja niin hankkeiden rahoittajille kuin toteuttajille.

Uuden rahoituskauden käynnistyessä vuoden 2014 aikana kaikki PAT-hankkeissa luodut hyvät käytännöt ja toimintamallit ovat uuden kauden hankkeiden käytettävissä. Sähköisen menetelmäpankin lisäksi SAKU ry:n Arjen arkki -palvelutoiminnan tiimi palvelee lisätietoa tarvitsevia - eli verkkopalvelun lisäksi on saatavilla inhimillistä tietoa, joka mahdollistaa myös hiljaisen tiedon välittämisen.

Arjen arkki -hankkeessa saavutettiin sille asetetut tavoitteet ja toiminta jatkuu. Hankkeen tuotoksina laadittiin useita julkaisuja, jotka palvelevat rakennerahastokauden 2014 - 2020 hankkeita.

- Hyvinvoivan oppimisympäristön mallin kuvaus
- Hyvinvoiva yhteisöllinen oppimisympäristö
- Opiskelijan hyvinvointipalvelujen alueyhteistyö
- Käytäntöjä opiskeluhuvin edistämiseen toisen asteen oppilaitoksissa
- Hankkeesta arjen käytännöksi -tutkimusraportti
- Hankkeesta arjen käytännöksi - suositukset ja tarkistuslistat

Julkaisut löytyvät Arjen arkki -verkkosivujen hyvinvointikirjastosta

- www.arjenarkki.fi/hyvinvointia/hyvinvointikirjasto

Arjen arkki -menetelmätori oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanokoulutuksessa Turussa maaliskuussa 2014

6. Johtopäätökset ja suositukset

Hankkeesta arjen käytännöksi -tutkimuksen tulokset sekä SAKU ry:n Ammatillisen koulutuksen hyvinvointiverkosto ja Arjen arkki -hankkeista saadut kokemukset aktiivisesta tapahtumisesta esillä olemisesta osoittavat vuorovaikutustilanteiden olevan tehokkain tapaa kehittää, juurruttaa ja levittää hyviä käytäntöjä.

SAKU ry:n toteuttamassa koordinoituvuudessa ja IJKK:n osuudessa valmistauduttiin hankkeen jälkeiseen aikaan. Kun hankkeen tavoitteet on jo lähtökohtaisesti asetettu toiminnan jatkumiseen hankkeen päättymisen jälkeen, kaikkia kokeiluja arvioidaan niiden jatkuvuuden kannalta ja toimintamalleihin ja suosituksiin kirjataan vain kestäviä ohjeita ja suosituksia. Kehittämisen kohteina olivat tärkeiksi koetut ja tarpeelliset toimintamallit, joka myös edesauttoi tulosten saavuttamista, juurtumista ja leviämistä.

Arjen arkki -hankkeessa oli teknisiä tavoitteita, jotka oli tärkeä saada valmiiksi hankkeen aikana hankerahoituksella. Hankkeessa oli myös aineettomia monialaista ja moniammatillista yhteistyötä edellyttävien toimintamallien luomiseen ja kehittämiseen tähtäviä tavoitteita. Ihmisten asenteisiin ja käyttäytymiseen liittyvät muutokset tiedettiin hitaiksi ja hankkeessa tavoiteltiin hankerahoituksen turvin hyvää valmistautumista tulevaan muutokseen ja muutostyön käynnistämistä. Hankerahoituksen turvin oli mahdollista käyttää resursseja hitaaseen, mutta vaikuttavaan työskentelytapaan. Asenteiden ja työskentelytapojen muutosnopeuteen ei hankkeessa löydetty nopeuttavia ratkaisuja, mutta hankkeessa mallinnetut työmenetelmät, hyvät käytännöt ja sähköiset alustat osoittautuivat niin vaikuttaviksi, että niiden käyttämiseen kannattaa investoida vaadittava aika. Nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa pitäisi olla itsestään selvää, että hankkeissa ei aina tavoitella valmista tulosta. Hankkeilla on voitava valmistella muutosta ja tuloksena on kuvaus siitä miten organisaatio ja järjestelmät on valmisteltu näkyvässä olevaan muutokseen tai yleisesti muutosvalmiuteen.

EU:n rakennerahastokauden 2007 - 2013 aikana poliittisessa keskustelussa on nostettu esiin erilaisia koulutuksen nivelvaiheisiin liittyviä ongelmia ja nuorten syrjäytymiseen liittyviä uhkatekijöitä. Valtaosaan ongelmista on jo usean rakennerahastokauden aikana kehitetty toimivia ratkaisuja. Yksin Arjen arkki -hankkeessa on kirjattu 129 hyvää käytäntöä. Nuorten opinto-ohjauksen, koulutuksen nivelvaiheiden tukemisen ja osallisuuden lisäämisen toimintamallit on keksitty ja mallinnettu. Uudella rakennerahastokaudella, hankerahoituksenkin ollessa vähäisempää kuin edellisillä kausilla, on tärkeä keskittyä olemassa olevien hyvien käytäntöjen juurruttamiseen ja levittämiseen.

Jatkuvassa muutoksessa elävä työelämä asettaa haasteita järjestelmille, organisaatioille ja yksilöille. Jatkuvassa muutoksessa onkin tärkeää kehittää joustavia muunneltavia ratkaisumalleja. Työelämän tarpeiden paine Suomalaista koulutusjärjestelmää kohtaan on suuri. Erityisesti paine kohdistuu ammatilliseen koulutukseen. Koulutuksen tehokkaan läpäisyn ja työuralle kiinnittymisen ja työurien pidentämisen tavoitteita asetettaessa ei pidä unohtaa koulutuksen keskeistä tavoitetta. Sivistys on yksilön arjen taitojen hallinnan keskeinen elementti. Sivistyksen vaaliminen muuttuvassa monikulttuurisessa Suomessa on yhdistävä nimittäjä Paremmat arjen taidot ja opintojen kautta töihin -ohjelmassa luoduille hyvillä käytännöillä ja toimintamalleilla. Alkaneella uudella rahoituskaudella sivistyksen merkitystä yksilön hyvän elämän eväänä ja työelämätaitojen perustana tulee entisestään korostaa.